

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LASZLO, ALEXANDRU

Stări de spirit: Însemnări pe blog (2014-2017) /

Laszlo Alexandru; Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2018

ISBN 978-606-730-383-4

© Laszlo Alexandru

Toate drepturile sunt rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a acestei ediții fără acordul scris al Editurii Ecou Transilvan și al autorului este interzisă, considerată ediție pirat și se pedepsește conform legii.

Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2018

Editor: Nadia Fărcaș

e-mail: office@edituraecou.ro

telefon: 0745.828.755; 0364730441

www.edituraecou.ro

Laszlo Alexandru

STĂRI DE SPIRIT

ÎNSEMNĂRI PE BLOG

(2014-2017)

Ecou Transilvan

2018

Joi, 2 ianuarie 2014

Despre Haos

Luigi Pirandello a adus pe scena literară ființa umană cu o personalitate dedublată, fragmentată, sub presiunea realității strivitoare. În scrisoarea adresată unui prieten, prozatorul se explicita într-un pasaj memorabil. “Eu așadar sînt fiul Haosului; și nu în mod alegoric, ci pe bună dreptate, fiindcă m-am născut aici, într-un sat care se află pe lîngă o pădure deasă, numită în formă dialectală *Càvusu* de către locuitorii din Girgenti, o transpunere în dialect pentru termenul grecesc vechi și autentic *Kàos*.” (*Io dunque son figlio del Caos; e non allegoricamente, ma in giusta realtà, perché son nato in una nostra campagna, che trovasi presso ad un intricato bosco, denominato, in forma dialettale, Càvusu dagli abitanti di Girgenti, corruzione dialettale del genuino e antico vocabolo greco Kàos...*)

Această meditație a fost așezată ca motto în fruntea minunatului film *Kàos*, realizat de frații

Taviani prin ecranizarea a cinci povestiri pirandelliene. Viața aspră a sătenilor din sudul Italiei se intersectează cu aspectele abisale ale existenței: traumele de neșters provocate de o crimă și un viol, halucinațiile și nebunia, aviditatea, nostalgia copleșitoare după locurile copilăriei și după mama moartă.

Citesc în aceste zile romanul scris de Andrea Camilleri despre Luigi Pirandello, *Biografia del figlio cambiato*. Născut pe exact aceleași meleaguri, creatorul comisarului Montalbano lămurește geografia locală ce-a produs termenul dialectal. Gura de vărsare a unui rîu, care secase de multă vreme și se umpluse de copaci mai deși ca o pădure, era numită de localnici “u Căvus” sau “u Càusu”. “Dar, în dialect sicilian, atît *càvusu* cît și *càusu* înseamnă același lucru: nădragi. Și tocmai ca o pereche de nădragi trebuia să-i apară în fața ochilor, călătorului venit de pe mare, acel mic platou, așa despîcat în două de albia uscată, aridă, pietroasă care se afla în mijloc. (...) Într-o bună zi, unui funcționar de la starea civilă i s-a părut că nu-i frumos să scrie în registrul de nașteri că un copil de țaran s-a născut într-o pereche de nădragi și-a schimbat acel vulgar ‘Càusu’ în ‘Caos’. Și de atunci s-a numit așa locul acela: Caos.”

Între Pirandello (care a scufundat topologia în mitologie) și Camilleri (care a diluat topologia

în dialectologie) se despart două feluri de-a privi lumea. Devine explicabil de ce unul și-a cîștigat faima obținînd Premiul Nobel, iar celălalt și-a cîștigat banii scriînd filme cu comisari.

Vineri, 3 ianuarie 2014

Plonger (1)

Orice carte scrisă e ca o naștere. Dar cînd o carte începe cu o naștere grea, la granița dintre viață și moarte, povestită de tatăl disperat fiului abia venit pe lume, situația n-are cum să nu te răscolească. M-am dus la mall cu vreo sută de lei în buzunar, înainte de ziua de salariu, ca să-mi cumpăr de mîncare. Pînă să trec pe la sectorul de alimente, am intrat totuși în librărie. Nu voiam să iau nimic, nu, mai mult să-mi fac o idee, să văd ce noutăți au apărut, să răsfoiesc iarăși unele titluri pe care le pîndeam de-o vreme, în așteptarea sezonelor prospere. Angajații înregistrau teancurile de volume abia sosite, le cărau cu brațul spre rafturi. Chiar deasupra sărea în ochi coperta gălbuie, tăiată cu o banderolă roșie, pe care scria cu litere de-o șchioapă **GRAND PRIX DU ROMAN DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE 2013**: Christophe Ono-dit-Biot, *Plonger*, NRF, Gallimard. Hm, ia să vedem ce-o fi.

M-am scufundat în lectură, pe unul dintre scaunele de lemn, făcute dinadins să te țină cînd

te-așezi, dar să nu te îmbie la confort îndelungat. Îți faci o idee, cumperi sau nu și te duci mai departe. Îndată ce-am deschis la nimereală, o voce limpede mi s-a adresat, cu o franceză elegantă și captivantă, de-o nobilă muzicalitate. Acțiunea curgea, ideile se legau, logica sentimentelor era palpantă. Iată o carte excelent scrisă, mi-am spus. Am sărit câteva zeci de pagini, selectiv: am dat peste o trimitere la *Iliada* lui Homer, expusă cu naturalețea prezentatorului de la buletinul meteo. Am mai sărit câteva zeci de pagini. În stînga jos am găsit un pasaj uluitor, cu protagonistul care se trezește dimineața la țară, în hambarul unei case sărăcicioase, prin munții înzăpeziți ai Spaniei, după o noapte de dragoste cu femeia adorată. *“J’ai ouvert les yeux. Mon premier geste aurait été de faire coulisser les draps sur sa peau pour voir enfin la croix tatouée dans sa chair... si je n’avais pas été seul. J’ai enfilé mon jean, dévalé l’échelle. Elle n’était pas en bas non plus. J’ai ouvert la porte. Le soleil m’a aveuglé. Et quand mes yeux se sont accomodés à son éclat, j’ai failli tomber à genoux tellement c’était beau. ‘Et tout à coup il me sembla qu’au jour un autre jour s’ajoutait, comme si Celui qui peut eût embelli le ciel d’un second soleil’, disait Dante du Paradis. Étais-je mort de plaisir cette nuit, et en train de me réveiller dans le séjour des bienheureux?”*

Sîmbătă, 4 ianuarie 2014

Plonger (2)

Am revenit curios la primele pagini. *“Tout a commencé avec ta naissance. Pour toi. / Tout a fini avec ta naissance. Pour nous. / Moi, ton père. Elle, ta mère. Ta vie fut notre mort.”* După care tatăl îi povestește fiului detaliile din sala de nașteri, cu moașele alarmate care, la răstimpuri, strigă *“On va le perdre!”*, acul care pătrunde sub pielea mamei pentru a-și răspîndi anestezicul, mîna fătului care iese încet la lumină, brațele prelungi ale foarfecei cu care femeile se-apropie țipînd, gata de acțiune, sîngele care izbucnește, părintele îngrozit care țîșnește spre a veni în ajutor, dar picioarele i se înmoaie și ochii i se răsucesc înainte de-a se prăbuși pe podea leșinat. Mda. Așa ceva nu-i pentru mine. Am pus cartea la loc, în vîrfurile teancului, și după câteva ocoluri am ieșit pe coridorul larg, la lumina pașnică, la muzica odihnitoare. Priveam în plimbare vitrinele, dar nu vedeam nimic. Gîndul mi-a rămas înțepenit la pasajul tocmai parcurs. Nu se punea problema să cumpăr romanul, dar oare cum continua?

După zece minute eram înapoi în librărie. Cartea se făcuse de negăsit! Maldărul cu noi apariții fusese deja înregistrat pe computer și fiecare dispăruse pe raftul care i se cuvenea. Volumele

frânțuzești unde le țineți? Vînzătoarea s-a uitat ușor mirată la tulburarea mea, înainte de a-mi răspunde placid: la etaj, firește. Am urcat treptele în goană să cercetez dulapurile pline cu obiecte de diverse forme și culori. Din cauza agitației nu mai regăseam cotorul. Într-un final: iată-l. Alături de suratele sale, și nu în fruntea lor ca data trecută, tomul parcă devenise mai banal. Un alt scaun incomod, din lemn, se află în apropiere și lectura reîncepe. Protagonistul pricepe cu neliniște firea și năravurile femeii iubite. *“Je commençais à découvrir l’un de ces traits de caractère: l’instabilité d’humeur. Elle passait d’un état émotionnel à un autre avec une rapidité confondante. Cela devrait l’aider dans sa vie d’artiste, mais dans la vie conjugale, cela donnait au partenaire l’impression de s’initier au rodéo.”* Parcă am mai cunoscut o situație din asta. Dar iată, după alte zeci de pagini, o scenă de împerechere. *“Il se passait quelque chose. Quelle que soit la façon dont les gens font l’amour, quelles que soient les configurations qu’ils choisissent, la géométrie de leurs corps, l’acte repose toujours sur un même mouvement: un va-et-vient fluide, répété, régulier, ample. Comme s’il fallait pour aller vers l’autre descendre d’abord en soi, en tirer le meilleur. Comme s’il fallait d’abord chercher le mystère qui nous fait tels que nous sommes, afin de l’unir au mystère de l’autre.”*

Am parcurs amețit, la întâmplare, alte câteva pasaje privind mereu spre ultima copertă, care indica prețul: 102 lei. M-am hotărît. M-am dus cu cartea țintă la casierie. Iar de-acolo acasă. Oricum nu mai aveam bani de mîncare.

Duminică, 5 ianuarie 2014

Plonger (3)

Primul lucru a fost să caut pe internet informații despre autor. La numele ciudat și la fluența discursului, mă gîndeam că-i o nouă păcăleală pe modelul Romain Gary/Emile Ajar. Dar nu. Christophe Ono-Dit-Biot e jurnalist activ, șef al departamentului cultural și director adjunct al săptămînalului *Le Point*. A publicat deja patru romane, cu oarecare succes de critică. Recenta apariție este întâmpinată cu un cor de elogii, printre care se strecoară și două-trei voci cîrțitoare. Nu se înșală cel ce-o consideră “una dintre cele mai frumoase povești de dragoste pe care ne-a oferit-o literatura franceză de multișor” (*“une des plus belles histoires d’amour que la littérature française nous a offert depuis belle lurette”*).

Imaginea unei tinere femei frumoase, care e găsită moartă, goală, pe plaja unei țări arabe, deschide aventura. Totul este o relatare *à rebours* pentru a i se explica în scris fiului abia născut, pentru ziua cînd va avea vîrsta de-a pricepe

vorbele tatălui, cum s-a ajuns la moartea mamei. Ziaristul César intră la cumpărături într-o prăvălie și întepește uimit de frumusețea clientei din fața lui. Insistă pe lângă vânzătorul sîcîit, pe lângă un amic din redacție, se năpustește pe internet și recurge la resursele de investigație specifice meseriei pentru a descoperi că e vorba despre Paz, o fotografie a cărei expoziție se va deschide curînd. Un articol elogios, pe care îl tipărește în revista de elită unde el ocupă o funcție de vîrf, îi deschide calea spre ea, care-i răspunde cu un bilețel iritat. *“Vous n’avez rien compris à mon travail mais votre texte était beau.”* Această dublă fațetă a realității se va păstra pînă la sfîrșitul romanului, conferindu-i o tensiune permanentă. Debutanta necunoscută îl pune la punct pe comentatorul titrat. Recenzia îi deschide artistei o carieră strălucitoare, deși îi răstălmăcește intențiile estetice. César o învăluie într-o iubire fascinantă pe Paz, care îi acceptă o vreme sentimentele. Femeia îl părăsește, cu toate că i-a dăruit un copil, însă n-a vrut să rămînă însărcinată, ba chiar situația a înfuriat-o. Iar gloria mondenă a marilor saloane? Ei bine, aceasta pe Paz o plectisește iremediabil și o sufocă. Un zigzag frenetic al personajelor, care se mișcă asemeni peștilor din acvariu, schimbînd mereu imaginea asupra situației de ansamblu, îl obligă pe cititor să urmărească surprins, cu răsuflarea tăiată.

Luni, 6 ianuarie 2014

Plonger (4)

Universul compensatoriu este mediul acvatic. César și Paz se ceartă, se evită, se urmăresc și se regăsesc pe canalele Veneției, printre bărci și gondole, cînd au venit să participe la o grandioasă expoziție. Femeia se refugiază într-o sculptură uriașă, o balenă admirată ziua de turiști, pe dinafară, dar care noaptea adăpostește în burta ei, în camera mobilată cu obiecte rafinate de lux, escapele din înalta societate. Acolo e conceput copilul, în tentativa disperată a bărbatului de-a o reține alături de sine pe iubită. Nimic nu-l oprește de la asta, nici chiar subtilizarea pilulelor anticoncepționale din poșeta ei. Vestea cea mare că vor avea un copil e dată și primită mai tîrziu, la un acvariu uriaș, printre peștii prădători care se vînzolesc, iar chipul femeii strălucește în fața rechinilor ce străbat maiestuos distanța. Gravida tolănită acasă își detestă sarcina și își împarte vremea între șicănarea permanentă a partenerului și navigarea pe internet: a descoperit metoda revoluționară de-a adopta un rechin. Peștelui i se implantează un cip, iar “proprietarul” are posibilitatea de a-l urmări pe computer oriunde se deplasează prin oceanele planetei. Singurele ei momente de seninătate sînt acelea cînd izbutește să meargă la înot. *“Elle*

nageait tous les jours. Le parfum du sel avait remplacé celui du chlore de ses piscines. Elle nageait avec toi en elle. J'aurais donné beaucoup pour vivre ce double bain. Tu nageais dans ta mère qui nageait dans la mer. Des matriochkas aquatiques!"

La puțin timp după aducerea pe lume a fiului, mama îi părăsește pentru totdeauna. Pleacă în căutarea "celuilalt fiu", a rechinului adoptat pe internet, pe care vrea să-l pipăie cu mâinile ei, în lecții de scufundări submarine pe care le urmează pe o coastă orientală, unde își va plăti nesăbuința cu viața. César nu se mulțumește să zboare cu avionul pînă la capătul lumii după ea, spre a-i recunoaște cadavrul, ci se lansează într-o anchetă detectivistă asupra morții tragice, care îl va conduce să descopere străfundurile fascinante ale mării. "Mes yeux se dessillent. Ça fourmille de toute part, les couleurs et les formes explosent. Après l'architecte drogué, le dieu fou: ses créatures ont des formes aberrantes, des couleurs insensées, toutes les couleurs, parfois, sur le même animal, lèvres bleues, œil orange, joues vertes et ventre noir, avec de gros points blancs. Certains poissons ressemblent à des flûtes, longues, translucides et vulnérables, d'autres à des outres agiles, hérissées de piquants. Les uns vont au bal, maquillées comme des mignons, lèvres gonflées rehaussées de rose,

paupières tombantes fardées de mauve; les autres sont en chasse, comme ces trois fauves à nageoires, rayés de brun et de blanc, dont les écailles déployées paraissent les plumes d'une coiffe de grand sachem. Nous descendons encore, jusqu'à ce que nos palmes touchent le sable. (...) Je suis ébloui. Conqui. Vaincu."

A doua scufundare e și mai amețitoare. Îndată vine descoperirea că lumea de sub lama apei e o răsfrîngere a celei de la suprafață. "C'est encore plus somptueux. Un univers zébré de couleurs, parcouru, traversé, ensemencé, picoré, colonisé par des nuages d'animaux silencieux. Je dis animaux, car je prends conscience que cet univers-là est le double de l'autre, son exact reflet. Ici aussi, le vol des oiseaux, moineaux ou perroquets et les troupeaux de bovins qui paissent, leur rostre ruminant placidement des fragments de corail. Ici aussi, les insectes cachés dans les feuilles et les serpents dans les anfractuosités des rochers." Revelarea unei alte lumi, atît de apropiate și totuși atît de inaccesibile, umple paginile romanului de-o vibrație copleșitoare.

Marți, 7 ianuarie 2014

Plonger (5)

Înainte de scufundarea efectivă spre solul submarin, alte plonjări sînt practicate cu succes în